

PRITARTA

Palangos miesto savivaldybės tarybos
2017 m. lapkričio 30 d. sprendimo Nr. 254
2. punktu

PATVIRTINTA

Palangos lopšelio-darželio „Nykštukas“
direktoriaus 2017 m. gruodžio 8 d.
įsakymu Nr. V1-107-1

PALANGOS LOPŠELIO-DARŽELIO „NYKŠTUKAS“ MIŠRAUS AMŽIAUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO GRUPĖ, TAIKANTI VALDORFO METODO ELEMENTUS, 2018-2020 METŲ PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Palangos lopšelis-darželis „Nykštukas“ (toliau tekste – Mokykla) – Palangos miesto savivaldybės ikimokyklinio ugdymo mokykla, vykdanči ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas.

2. Mišraus amžiaus ikimokyklinio ugdymo Valdorfo metodo elementus taikančios grupės programa (toliau tekste – Programa) skirta 3-6 metų amžiaus vaikams, jų šeimoms ir pedagogams. Ji parengta atsižvelgiant į grupėje lankančių vaikų amžių, patirtį, gebėjimus, jų poreikius bei tėvų lūkesčius.

3. Programa siekiama tenkinti pagrindinius 3-6 metų vaikų poreikius: saugumo, sveikatos, judėjimo, žaidimo, bendravimo, bendradarbiavimo, pažinimo, saviraiškos. Programoje atsižvelgta į individualiuosius ir specialiuosius (gabių ir talentingų, dvikalbių, socialinės atskirties aplinkoje augančių vaikų ir kt.) vaikų poreikius. Programos turinys orientuotas į kompetencijų ugdymą, reikalingą tolimesniam vaiko asmenybės ugdymui(si).

4. Programą įgyvendina ikimokyklinio ugdymo auklėtoja metodininkė, įgijusi ikimokyklinės Valdorfo pedagogikos tarptautinių kursų baigimo sertifikatą.

5. Mokykloje mišraus amžiaus ikimokyklinio Valdorfo grupės veikla grindžiama Valdorfo pedagogikos Lietuvoje koncepcija, Lietuvos Respublikos Konstitucija ir kitais Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos teisės aktais.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

6. Lopšelio-darželio „Nykštukas“ mišraus amžiaus ikimokyklinio ugdymo Valdorfo metodo elementus taikančioje grupėje vaikų ugdymas organizuojamas vadovaujantis šiais principais:

6.1. humaniškumo – pripažįstama teisė būti kitokiam, vaikas gerbiamas kaip asmenybė, turintis ryškių prigimtinių bruožų, kuriuos reikia padėti ugdyti. Ugdymas vyksta ramioje, saugioje aplinkoje, kurioje vaikas turi galimybę išreikšti save, parodyti savo gebėjimus, kūrybiškumą;

6.2. demokratiškumo – lygiavertė vaiko ir suaugusiojo partnerystė;

6.3. konfidencialumo – informacija apie vaiko ugdymą(si), pasiekimus ir problemas teikiama tik asmeniškai šeimai;

6.4. ugdymo individualizavimo – į vaiką orientuota lanksti ugdymo(si) veikla, remiantis atsiskleidusia vaiko gyvenimiška patirtimi. Atsižvelgiama į vaiko išsivystymo lygį ir planuojama tokia veiklos apimtis, kuri užtikrina sėkmingą kiekvieno vaiko ugdymą(si). Atsižvelgiama į individualumą sąlygojančius veiksnius: šeimos kultūrą ir tradicijų įvairovę, vaiko

amžių, lytį, vaiko išsivystymo lygį, charakterį ir temperamentą, pomėgius, geriau ir menkliau išsivysčiusius gebėjimus, vaiko savęs vertinimą;

6.5. visuminio integralaus – ugdymo turinys sudaromas atsižvelgiant į vaiko visuminio pasaulio suvokimą ir mąstymo, veiklos konkretumą bei sinkretiškumą. Ugdomojo proceso metu siekti vertybinių nuostatų, mąstymo ir veiksmų dermės, vaiko vidinio ir išorinio pasaulio vienovės;

6.6. tautiškumo – padėti augančiam vaikui perimti lietuvių tautos kultūros vertybes, papročius, tradicijas, jas puoselėti ir kartu kurti šiuolaikinę savo ir visuomenės tapatybę;

6.7. grįžtamojo ryšio – nuolatinis ugdymo proceso vertinimas, ugdymo turinio atnaujinimas, auklėtojos veiklos refleksija padedanti analizuoti vaikų pasiekimus ir siekti kokybiškų pokyčių. Šeimos ir auklėtojų keitimasis informacija apie vaiko ugdymą(si).

III. TURINYS, TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

7. Tikslas – taikyti ir tarpusavyje derinti Valdorfo pedagogiką ir etnokultūrą. Gerinti ugdymo(si) kokybę, užtikrinant kiekvieno vaiko poreikių tenkinimą.

8. Uždaviniai:

8.1. ugdymo(si) turinį sieti su dienos ir metų ritmu;

8.2. sukurti sąlygas, atitinkančias vaiko poreikius;

8.3. sieti Valdorfo pedagogiką su natūraliu vaiko gyvenimu įstaigoje;

8.4. kurti aplinką, tenkinančią prigimtinius vaiko poreikius, padedančią atsiskleisti ir ugdytis jo gebėjimams;

8.5. prioritetą teikti laisvam kūrybingam žaidimui;

8.6. teikti pagalbą šeimai ugdant vaikus;

8.7. padėti realizuoti tėvų lūkesčius;

8.8. padėti tėvams įgyti žinių sprendžiant pedagogines problemas;

8.9. užtikrinti veiklos turinio pagal kompetencijas vientisumą.

9. Ikimokykliniame ugdyme, t. y. pirmuosius septynerius vaiko gyvenimo metus, svarbu patirti, kad „pasaulis geras“. Idealią galimybę vaikui harmoningai skleisti sudaro natūrali ir jauki namų aplinka. Darželio auklėtojai stengiasi nesikišti į natūraliai besiskleidžiančią vaiko esybę, nedrumsti jo svajingo ir harmoningo pasaulio. Vaikui rūpestingai ir atsargiai vadovaujama pavyzdžiu. Matydamas pavyzdį ir pamėgdžiodamas, klausydamasis pasakų ir visais pojūčiais sugerdamas į save aplinką, vaikas pirmaisiais gyvenimo metais nesąmoningai perima labai daug vertybinės, estetinės ir kitos asmenybės raidą lemiančios informacijos, todėl svarbu, kad visa jo aplinka – daiktai, gamta ir žmonės – būtų verti mėgdžioti. Labai svarbu, kad vaikas nebūtų perkrautas draudimais, kad galėtų patenkinti savo prigimtinių poreikių veikti, žaisti atkartodamas tai, su kuo susiduria savo aplinkoje. Nuolat draudžiant, stabdant jo veiklos impulsus, trikdoma valios sklaida, vėliau pasireiškianti iniciatyvos stoka, pasyvumu. Gyvas pavyzdys skatina vaiką imtis veiklos – pradėti laisvą žaidimą, kurio metu lengvėja vaizduotė – kūrybinio mąstymo raidos pamatas.

10. Grupės aplinka turi būti šilta ir svetinga, skoningai suformuota. Ji nesunkiai pritaikoma įvairioms veiklos rūšims, tarsi lengvai keičiamos „dekoracijos“. Ji ugdo ir kartu tausoja jutimus (švelniomis spalvomis, organinėmis – panašiomis kaip gamtoje – formomis, natūraliomis medžiagomis), o taip pat aktyvina vaizduotę, ugdo kūrybiškumą (neišbaigtais žaislais, kuriuos galima panaudoti įvairiais būdais, bei kūrybiniam žaidimui tinkamais objektais, tokiais kaip medžiagos, drabužiai, vaidmeniniam persirengimui, pertvaros, kelmai, virvės, kt.).

11. Veiklos suskirstymas pagal kalendorių neturėtų būti kategoriškas. Auklėtoja pati sprendžia ir planuoja, kada jos grupėje bus veliama vilna, dirbama su medžiu ar siuvinėjama. Pavasaris ir ruduo apsprendžia sėjimo ir derliaus apdorojimo darbus. Darbai su vašku ir vilna planuojami šaltuoju metų laiku, nes jie „sušildo“, daro terapinį poveikį. Tamsiuoju metų laiku ypač vaikus džiugina žibintų darymas, žvakių ugnelės. Pavasarį pagal liaudies tradicijas tinka gamtos prabudimą simbolizuojantys darbai – pynimas, audimas, margučių marginimas.

12. Su metų ritmu susijusi veikla:

Laikotarpis, šventės	Siūloma veikla (patalpoje ir lauke)	Būdingi žaidimai, vaidinimai, pasakos
Ruduo		
Derliaus šventė (rugsėjo pradžia)	Javų apdorojimas: javai rišami į pėdus, kuliami, vėtomi, malami, kepama duona. Iš iškultų javų rišamas vainikas, ruošiami šiaudeliai rankdarbiams. Mušamas sviestas. Renkamos ir apdorojamos įvairios rudens gėrybės – verdamos uogienės, džiovinami obuoliai, erškėtuogės, šermukšnio uogos, prieskoninės žolės bei žolelės arbatoms. Iš uogų, sėklų ir šiaudelių vaikai veria vėrinius, kuriuos išdžiovinus vėliau bus puošiama Kalėdinė eglutė.	Spektakliai su rudens gėrybėmis. Pasakos susijusios su derliumi. Dainuojamieji rato žaidimai bei pirštų žaidimai apie valstietį, karvutę, apie javų derliaus nuėmimą ir apdorojimą, apie vaisius ir daržoves.
Mykolinės (rugsėjo pabaiga – spalio)	Gaminami aitvarai. Drožyba iš medžio.	Pasakos arba spektaklis apie slibino pagrobtą karalaitę, kurią išvaduoja narsus riteris. Vaidmeninis rato žaidimas su dainomis šia tema.
Žibintų šventė (lapkritis)	Liejamos vaškinės žvakės (Vėlinėms arba žibintams). Žibintų šventei gaminami žibintai, siuvami nykštukai.	Pasakos ir spektakliai apie nykštukus, apie žibintus, šviesą. Rato žaidimai apie nykštukus. Vaidmeninis žaidimas su dainomis apie nykštukus ir milžiną.
Žiema		
Advento spiralė (gruodžio pradžia)	Iš molio lipdomos ir dekoruojamos žvakidės. Lankstiniai. Vitražai. Žvaigždės iš spalvoto peršviečiamo popieriaus.	Adventiniai rato žaidimai, dainos, istorijos.
Kūčios (gruodžio pabaiga)	Avytės iš vilnos. Ruošiamos Kalėdinės dovanos ir papuošimai, girliandos. Kūčių „sodeliai“ iš samanų ir kitų gamtos gėrybių. Gaminami atvirukai. Lauke įrengiamos lesyklos, valomas sniegas.	Kuriamas Kalėdinis vaidinimas (Kalėdinis žaidimas). Sekama istorija su dainomis apie Asiliuką, Mariją, Juozapą, Tris Karalius...
Buities darbai (sausis)	Lipdymas iš vaško. Vilnos vėlimas. Kamuoliukai, kilimėliai ir kt. žaislų iš neverptos vilnos gamyba.	Žaidimai ir pasakos apie žiemą, sniegą, šaltį, čiuožinėjimą ir kt.
Užgavėnės (vasaris)	Siuvimas, siuvinėjimas. Lėlių gamyba.	Užgavėnių žaidimai. Gyvulinės pasakos.

	Kaukės. Morės gamyba.	
Pavasaris		
Verbos (kovas)	Kviečių daiginimas. Paukštelių gamyba, verbų rišimas.	Vaidmeninis žaidimas su dainomis apie berniuką, ėjusį pavasario ieškoti ir tris milžinus.
Velykos (balandis)	Siuvimas, siuvinėjimas. Audimas, pynimas. Margučių marginimas.	Velykų žaidimai.
Sėklų sėjimas ir augalų auginimas (gegužė)	Sėjamos gėlių sėklos, kurios bus daiginamos patalpoje.	Darbai su žeme ir liaudies žaidimai, apdainavimai.

IV. UGDYMO METODAI, PRIEMONĖS

13. Mišraus amžiaus ikimokyklinio ugdymo Valdorfo programos turinio įgyvendinimui naudojami šie metodai: tyrinėjimai, nesudėtingi eksperimentai, stebėjimai, išvykos, pasivaikščiavimai, ekskursijos, pokalbiai, diskusijos, pasakojimai, susitikimai, žaidimai, pramogos, šventės, inscenizavimas, grupiniai ir individualūs darbai, vis populiariesni tampa projektiniai darbai.

14. Naudojamos tik natūralios priemonės visoms kompetencijoms ugdyti: mediniai žaislai, įrankiai, daiktai, natūralūs augalai, žmonių buities atributai, įvairi gamtinė medžiaga, natūralūs audiniai, molis, vaškas, vilna, liaudies muzikos įrašai, vaikiškos lietuviškos dainelės, vaikiški žurnalai ir kūrybos knygelės, fotoalbumai, ekologiški dažai, lietuviški, senoviški ir savos gamybos muzikos instrumentai ir kt.

15. Ugdomos šios kompetencijos:

Socialinė kompetencija:	
Esminiai gebėjimai, poreikiai	Vaiko veiksenos
Asmeninio vystymosi sąlygos. Savęs suvokimas ir savigarba – suvokia save kaip savitą ir ypatingą.	Geba mėgautis tapatybės pajautimu ir pripažinimu. Mokosi pajusti savo vidinį pasaulį. Geba ugdyti save iš savo paties gelmių. Geba vertybiškai pažinti save: galva, širdis ir rankos – vienodai svarbios. Žino savo vardą, pavardę, kokiame mieste gyvena, kiek metų. Stengiasi būti savarankiškas: prausiasi, rengiasi, tvarkosi savo daiktus. Geba valdyti savo emocijas, elgesį: valdo savo spontaniškus norus, sugeba nugalėti baimę, nuskriaustas bando ieškoti išėjimo. Per Rato ir pirštų žaidimus išmoksta savo kūno dalių pavadinimus, sugeba pajusti, kaip „veikia“ jo kūnas, kokie būdo bruožai jam būdingiausi, kas jį skiria iš kitų. Mokosi suvokti savo sandaros dėsnius: rutulio formos galva, pusrutulio formos skeletas ir galūnių linijos.
Teisingas, realistiškas asmeninių poreikių vertinimas.	Naudoja savo veiklos planavimo ir organizavimo gebėjimą: geba pasakyti, ką nori veikti, pasirenka priemones, vietą, pasirinktą veiklą atlieka iki galo. Sugeba pasirinkti žaislus ir priemones pagal savo pomėgius. Žaidžia savitai, pagal savo sumanymą, atlaidus tam, ką daro. Geba patenkinti ramaus būvio savyje poreikį. Mokosi ritmiškai keisti veiklą, išlaikant sveiką balansą tarp aktyvios – judrios veiklos ir ramesnių užsiėmimų.

	Geba mokytis iš savo patirties, iš padarytų klaidų semiasi naujų jėgų.
Plečia savo asmeninių galimybių ribas vis nauju įgūdžiu.	Lieja akvarelę, audžia, riša ir pina virveles, dirba įvairius darbus su vilna, lipdo iš vaško ir molio, siuva, neria, drožinėja, pina.
12 – os jutimų ugdymas(-asis) – sąlygoja žmogiškąją linkmę orientuoti savo pojūtinį aktyvumą.	Geba pažinti artimiausią aplinką ne tik 5-iais tradiciniais pojūčiais, kurie susiję su konkrečiomis kūno dalimis, bet ir atpažįsta savyje „mažiau apčiuopiamus“ pojūčius, kurie įtakoja fizinį ir psichinį vystymąsi: lytėjimas; gyvybės arba sveikatos pajautimas; judėjimas; pusiausvyra; uoslė; skonis; regėjimas; šiluma ir šaltis; klausa; mąstymas; kito žmogaus „Aš“ pajautimas.
Pusiausvyra tarp asmeninio ir socialinio vystymosi. Kiekvieno amžiaus vaikai socialiniu požiūriu įtakoja vieni kitus. Jie turi galimybę žaisti ir bendrauti socialiniu aspektu įvairiapusėje aplinkoje.	Dviejų – trijų metų vaikai mokosi globos, pastebėti silpnesnį ir į jį atsižvelgti, palaukti nesusipėjimo, stebėtis, būti empatiškais ir tolerantiškais. Patys dviejų – trijų metų geba mėgdžioti elgesio normas iš vyresnių vaikų. Keturių – penkių metų vaikų indėlis į mišraus amžiaus vaikų kolektyvą: žaisti nepavargstant, fantazuoti, kurti. Patys keturių – penkių metų vaikai geba pasinaudoti turima patirtimi, rodo iniciatyvą ir pasitiki savimi, kontroliuoja savo veiksmus ir žodžius. Šešių – septynių metų vaikai skatina dalyvauti kuo įvairesnėje veikloje, darbuose. jie naujų idėjų generatoriai. Turi ne tik išskirtinių teisių (gali nemiegoti popietės miego, gali drožinėti peiliu ir pan.), bet ir daugiau pareigų. Jie ypač bendruomeniški – lankosi draugų namuose, moka paguosti ištikus nesėkmei, yra labai aktyvūs, išmoningi, pasitikintys savimi.
Geba užmegzti „aš“ ir „tu“ santykį, pasitikėti ir pats išreikšti pasitikėjimą: aš esu šalia ir man įdomu, koks tavo gyvenimas.	Vaikas būna draugu ir pagalbininku; geba užmegzti ryšį su suaugusiais; moka dalintis žaislais, vaišėmis, pats geba priimti dovanas, jam rodomą dėmesį; klausosi biografinių istorijų apie kiekvieno vaiko atėjimą į šį pasaulį ir jo gyvenimą kartu tai išgyvena („Gimtadienio istorija“). Rato žaidimo metu išgyvena savo paties ir kitų vaikų svarbumą, reikšmingumą; savo draugui pasakoja savo nuotykius apie savo šeimos tradicijas; varto šeimos albumus; kartu su šeimos nariais padeda ruošti šventėms ir jose dalyvauja; klausosi pamokančių istorijų, pasakų, per kurių siužetą išmoksta ne tik pergyventi už kito likimą, bet ir rasti išeitį; geba drauge įvertinti sėkmę ar nesėkmę ir tartis dėl tolimesnių veiksmų; mokosi spręsti konfliktus ir atsiprašyti; tvarkosi visi vienu metu ir ne vien ten, kur žaidė; kartais pratęsia vienas kito darbą, gaminį ir bendrą darbą (savo įnašą) vertina kaip individualų; rengia individualius, grupinius trumpalaikius ir ilgalaikius projektus; vaikai ir suaugusieji laikosi bendrų ritualų, visi kartu valgo prie vieno stalo; geba kūrybiškai dirbti grupės bendruomenėje kartu su auklėtoja ir grupės tėveliais ateities labui.
Stebuklingų žodžių – „pavyzdys“ ir „pamėgdžiojimas“ galia socialiniam vaikų vystymuisi.	Geba per suaugusiojo pavyzdį įgyti pagrindinių namų ruošos, rankų darbų įgūdžių. Turi galimybę mėgdžioti prasmingus suaugusiųjų (sezoninius ir buitinius) darbus – valgio gaminimą, skalbimą, lyginimą; žemės darbus – grėbstymą, šlavimą, sniego kasimą ir pan. Tai praturtina vaikų žaidimus siužetais ir judesių mėgdžiojimą, inspiruoja ramų aktyvumą.

	<p>Mažesni vaikai turi galimybę mėgdžioti vyresnius vaikus. Turi galimybę mėgdžioti auklėtojos atliekamus įvairius rankų darbus, o jei nori prisijungti ir kartu juos daryti: velti vilną, siūti lėles, austi, vyti virves, pinti iš šiaudų, vytelių ir pan. Per pamėgdžiojimą mokosi gerų įpročių. Kūrybiškai panaudoja stebėtus gyvenimo reiškinius, žmonių elgseną, santykius savo veikloje pačių iniciatyva.</p>
<p>Laisvo žaidimo situacijų įvairovė padeda geriau suvokti žmones, jų vaidmenis, elgesį, tarpusavio bendravimą.</p>	<p>Geba nepertraukiamai, netrukdomai žaisti (dienos ritme tam skirtas ilgas laikas). Suteikiama daug laisvės judėti (užlipti, nušokti, pernešti baldu, iš jų statyti sau reikiamus statinius. Žaisdami vaikai išbando įvairius socialinius vaidmenis: mokytojas, gaisrininkas, policininkas, mama, tėtis, vaikas ir pan. Mokosi drauge spręsti problemas, bendradarbiauti, vadovauti žaidimui – kuriant lėlių vaidinimus, spontaniškuose statybiniuose žaidimuose. Žaisdamas įsivaizduoja, fantazuoja: prisiima vaidmenį, mėgdžioja; kuria įsivaizduojamą situaciją, siužetą. Mokosi bendravimo kultūros, pasitikėjimo savimi ir savo draugais. Išmoksta įtakoti aplinką, pamatyti savo sąveikos su žmonėmis pasekmės (tiek pozityvias, tiek negatyvias), pratinasi mokytis iš savo klaidų. Geba kurti „Siužetines saleles“ ir jose žaisti. Geba ieškoti savo kelio nuo žaidimo link darbo.</p>
<p>Ryšys su mane supančiu pasauliu. Gebėjimas laikytis etninių-moralinių nuostatų.</p>	<p>Vertina savo tautos etninį paveldą, folklorą: dainuoja liaudies dainas, mėgdžioja žemdirbystės, piemenavimo papročius, klausosi liaudies pasakų, padavimų ir t.t. Geba nesavanaudiškai padėti kitiems: tėvams, auklėtojai, globos namų gyventojams, globoja paukštelius, rūpinasi savo augintiniais. Geba puoselėti kultūros vertybes. Mokosi pažinti kitų tautų gyventojus, jų papročius, kultūrą: klausosi kitų tautų pasakų, dainuoja jų dainas, žaidžia žaidimus, ratelius. Susipažįsta su tautinės kultūros vertybių parėmimu pasaulinės kultūros kontekste.</p>
<p>Gebėjimas puoselėti glaudų ryšį su gamta.</p>	<p>Mokosi suprasti ir pajusti, kaip jis trejopai susijęs su išoriniu pasauliu. Žaisdami Rato ir laisvus žaidimus vaikai mėgdžioja gamtos reiškinius, gyvūnų elgseną, paukščių balsus, imituoja vabalus ir pan. Aiškinasi pasaulio sąrangą žygių į gamtą ir pasivaikščiojimų metu per jutimus. Renka įvairių gamtinę medžiagą: šiaudus, akmenis, vyteles, medžių žievę, šakas ir t.t., kurią naudoja savo žaidimuose, rankų darbams, kūrybiniame procese. Dalyvauja bendrose suaugusiųjų ir vaikų talkose balinant, sodinant medelius, tvarkant gėlynus. Dalyvauja ekologiniuose renginiuose, patys rengia projektus. Geba stebėti ir suprasti įvairius gamtoje vykstančius procesus,</p>

	<p>ieško ryšio tarp priežasties ir pasekmės. Rūpinasi daiktais ir gamtos objektais. Tvarko metų laikų stalą. Geba vertinti gamtos dovanas dėkodami prieš valgį ir po vaišių. Mokosi pajusti Metų ritmą per ruošimąsi kalendorinėms šventėms bei jų šventimą.</p>
Sveikatos saugojimo ir puoselėjimo kompetencija:	
Esminiai gebėjimai, poreikiai	Vaiko veiksenos
<p>Mokosi savo sveikatą suvokti kaip socialinį, fizinį, psichinį, emocinį kūno saugumą. Gebėjimas saugiai jaustis socialinėje aplinkoje.</p>	<p>Geba palankiai bendrauti ir bendradarbiauti su aplinkiniais, tinkamai prisitaikyti prie socialinės aplinkos (mišraus amžiaus vaikų grupė, bendravimas su suaugusiais).</p> <p>Mokosi atpažinti kiekvieno žmogaus individualias ypatybes: balsą, eisena, akių spalvą ir t.t.</p> <p>Geba stebėti draugus, semtis iš jų patirties ir padėti vieni kitiems: šokinėja klases, žaidžia komandinius žaidimus ir pan.</p> <p>Mokosi pajusti ir prisitaikyti prie dienos, savaitės, metų ritmo ir saugiai jame veikti.</p> <p>Geba priimti suaugusiųjų rūpestį ir apsaugą.</p> <p>Mokosi padėti nelaimingo atsitikimo atveju.</p> <p>Prisiima atsakomybę už savo poelgius.</p> <p>Geba atsispirti blogoms pagundoms, moka pasakyti sau „ne“.</p>
<p>Mokėjimas užtikrinti savo fiziologinį saugumą.</p>	<p>Geba pažinti save, savo fizines galias, jaučia savo kūną judant.</p> <p>Geba išvengti žalojančių poveikių. Domisi gyvenimo prasme, myli ateitį, geba optimistiškai nusiteikti.</p> <p>Mokosi pažinti savo kūną antroposofiniu požiūriu kaip fizinio, eterinio, astralinio ir „Aš“ monolitiškumą: „Gimtadienio istorija“, piešiniai.</p> <p>Mokosi higienos įpročių ir įgūdžių: savarankiškai rengiasi, moka plautis rankas prieš valgį, šukuojasi, mokosi prižiūrėti dantukus.</p> <p>Mokosi tinkamai maitintis: domisi apie maisto produktus, patys gamina, kepa, verda, džiovina. Geba padengti stalą ir patiekti valgius.</p> <p>Suvokia asmeninę savo kūno patirtį, individualias jos galias: laipiojimas į medžius, vaikščiojimas kojokais, šokinėjimas nuo vienos kojos ant kitos, čiuožinėjimas nuo kalno ir pan.</p> <p>Geba išlaikyti pusiausvyrą, įgyti judesių koordinacijos įgūdžių: eina per įvairias kliūtis, geba jas peržengti, įsibėgėjęs sugeba šokti į tolį, geba greitai ir tolygiai bėgti, gali lengvai sustoti, geba išlaikyti nuotolį, valdo judėjimo greitį, tiksliai orientuojasi erdvėje, laikosi eiliškumo, atsižvelgia į kitų vaikų amžių, judrumą, miklumą, koordinuoja rankų ir kojų judesius ir pan.</p> <p>Sugeba keisti judesių tempą, kryptį, pobūdį pagal žodį, muziką žaidžiant Rato žaidimus.</p> <p>Geba savo judesius derinti su kito vaiko judesiais.</p> <p>Mokosi tikslingai ir racionaliai išnaudoti turimas sąlygas: sode, aikštelėje, parke, miške, naudoti parankias gamtines priemones – lazdas, kankorėžius, medžių lapus, akmenėlius ir pan.</p> <p>Žaidžia įvairius judrius žaidimus, atlieka euritminius pratimus, improvizacijas, pantomimą.</p>
<p>Gebėjimas jaustis psichologiškai saugiai.</p>	<p>Geba teigiamai save vertinti ir atsakyti už savo veiksmus, mokosi savigarbos, orumo, psichologinio atsparumo.</p>

	<p>Fizinėje veikloje geba ieškoti nuotykių, atradimų, sveiko linksmumo, pasisekimo.</p> <p>Ugdosi savitvardą, valią, pasitikėjimą savimi.</p> <p>Geba ieškoti savito, originalaus bet kokios kliūtis įveikimo būdo, savarankiškai įvertindamas savo gebėjimus.</p> <p>Geba susikaupti siekiant tikslo ir mokosi deramai atsipalaiduoti.</p> <p>Mokosi palankaus požiūrio į kitus žmones.</p> <p>Geba valdyti savo emocijas ir jausmus įvairiose situacijose.</p> <p>Geba pozityviai pajusti harmonizuojančią erdvės energiją: natūralus medis, smėlis, vanduo, gėlė ir t.t.</p>
Judesiai, pagrįsti vaizduote, energetiškai švarina vaiko organizmą.	<p>Geba pajusti tiesioginį ryšį tarp vaizduotės ir sveikatos, pavyzdžiui, kaip jaučiamės paprastai pakeldami rankas ir kaip, kai gaudome lietaus lašukus.</p> <p>Geba nutiesti „nematomą giją“ tarp žmogaus ir gamtos, kur viskas tampa gyva: vėjas, žvaigždės, upelis ir t.t.</p> <p>Geba kūrybiškai plėtoti aktyvumą ir iniciatyvą.</p> <p>Geba pojūčius reikšti judesiu: jausti vėjo dvelksmą, jausti krintančias snaiges, stipraus lietaus lašus, „eiti per lūžtančius ledukus“, „eiti tamsią naktį, mėnesienoje“, „maudytis šaltame vandenyje“ ir t.t.</p>
Geba judesiu reikšti emocijas.	<p>Mokosi atskleisti savo emocijų resursus.</p> <p>Geba suvaidinti supykusį, nustebusį, nuliūdusį, susirūpinusį, besidžiaugiantį, glostyti „miegantį katiną“, „glostyti arklio karčius“ ir pan.</p>
Geba judesiu reikšti mintis.	<p>Geba spontaniškai improvizuoti pagal literatūros, muzikos, pačių sukurtus siužetus.</p> <p>Mokosi mimika, gestu, kūno plastika išreikšti veikėjų charakterius.</p> <p>Geba save reikšti plastiniu judesiu, sužadintu spalvų, linijų: šokis su spalvotomis skraistėmis, juostomis, spalvų šokis, ėjimas ratu, gyvatėle, keičiant kryptį, „žvaigždė“ ir t.t.</p>
Gebėjimas išreikšti savo įspūdžius, kūno būseną, pantomima.	<p>Geba laisvai judėti, improvizuoti, išreikšti savo jausmus, įspūdžius, išgyvenimus ar siūlomą situaciją („žvejys traukia žuvį“, „akrobatas eina virve“ ir pan.).</p> <p>Geba kūrybiškai išreikšti kūno būseną: „medinukas“, „robotas“, „miegantis katinas“ ir t.t.</p> <p>Mokosi įvaldyti pantomimos judesius (gaudyti pievų drugelį, slidinėti, plaukti, eiti gimnasto žingsniu ir kt.).</p>
Pažintinė kompetencija:	
Esminiai gebėjimai	Vaiko veiksenos
Darni jutiminė veikla svarbi vystyti protiniams gebėjimams. Lytėjimo pojūtis leidžia patirti save per savo prisilietimą prie savo kūno ir aplinkos.	<p>Geba per fizinį kontaktą išgyventi saugumo, egzistencinio pasitikėjimo jausmą.</p> <p>Mokosi pažinti savo kūną, jį mylėti: per pirštų ir rato žaidimus sužino pirštų pavadinimus, jų skaičių, geba pavadinti išorines kūno dalis, pasiklausyti širdies ritmo, šilto ir šalto oro įkvėpimo, palyginti savo ir draugo kūno proporcijas ir t.t.</p> <p>Skiria medžiagų įvairovę, mokosi diferencijuoti skirtingus paviršius. Geba patikrinti, iširti išorės aplinką: daiktas švelnus, šiurkštus, glotnus, šiltas ir pan.</p> <p>Lytėdamas visu kūnu, geba suvokti savo kūno ribas.</p> <p>Geba teigiamai vertinti kito žmogaus socialinį prisilietimą:</p>

	<p>švelnus fizinis kontaktas sveikinantis, apsikabinimas, pan. Mokosi jausti suaugusiųjų šilumą, geba pasitikėti jais ir savimi. Geba kūrybiškai veikti aplinkoje su natūraliomis medžiagomis: medžio šakos, šaknys, rąstai, lentos, akmenys, skraistės ir t.t. Geba puoselėti patogią savijautą, nes renkasi natūralaus pluošto rūbelius.</p> <p>Lauke geba kontaktuoti su smėliu, purvu, juodžemiu, vandeniu, ritinėjasi, laipioja po medžius ir t.t.</p>
Gyvasties pojūtis leidžia patirti jaukumą, harmoniją, visų procesų tarpusavio darną.	<p>Geba pajusti ir nusakyti savo fizinę savijautą.</p> <p>Geba reguliariai ir ritmingai įsijungti į veiklą, kuri formuoja gerus įpročius.</p> <p>Mokosi pasitikėti gyvenimu, džiaugtis juo.</p> <p>Geba teisingai elgtis tinkamu metu, laikosi darnios tvarkos, nuoseklumo.</p> <p>Geba mėgautis maistu, valgo neskubėdamas, jaučia saiką.</p>
Judėjimo pojūtis leidžia patirti judesių laisvę, patiems aktyviai reikštis.	<p>Daug ir noriai laisvai juda, dalyvauja ritualuose, mėgsta pasikartojimus, tvarką.</p> <p>Turi daug laisvo laiko žaidimui, kur daugelį grupės daiktų gali pernešti į kitą vietą, užlipti ant didelių statinių, pralįsti balansuoti ir t.t.</p> <p>Geba patirti savo kūno įvaldymo džiaugsmą judrių žaidimų metu.</p> <p>Geba pajusti savo raumenų veiklą, jaučia savo santykį su gravitacija.</p> <p>Geba patys laisvai kūrybiškai veikti ir mėgdžioti prasmingą suaugusiųjų veiklą.</p> <p>Geba tikslingai atlikti judesius, kai dirba įvairius rankų darbus: siuva, mezga, lipdo, drožinėja ir dirba sode, aikštelėje: grėbia lapus, kasa smėlį, laisto gėles ir t.t.</p> <p>Mokosi atlikti tik prasmingus judesius mėgdžiodami suaugusiųjų veiklą (vairuotojas, statybininkas, skalbėja, kirpėja, pardavėja ir pan.) ir atliekant įvairius pratimus: pusiausvyros pratimai, žaidimai su virvėmis, laipiojimas po medžius, vysto smulkiąją motoriką žaidžiant pirštų žaidimus.</p> <p>Eina į tolimus žygius, ekskursijas.</p> <p>Dalyvauja Metų Rato šventėse, padeda joms ruošti.</p> <p>Mokosi orientuotis erdvėje ir suvokti savo judesius.</p>
Pusiausvyros pojūtis leidžia pajusti ir palaikyti pusiausvyrą, susijusią ne tik su vestibuliariniu aparatu, bet ir psichologinę pusiausvyrą, kuri susijusi su ramybe, pasitikėjimu savimi.	<p>Mokosi save laikyti atskaitos tašku, kuris yra ir ramybės taškas.</p> <p>Geba nustatyti proporcijas ir pastebėti santykius tarp daiktų.</p> <p>Geba patirti ramybę, pasitikėjimą savimi, siekiant rasti vidinę pusiausvyrą.</p> <p>Sugeba atlikti įvairius euritmijos elementus, domisi gimnastikos pratimais.</p> <p>Mokosi vaikščioti su kojokais, šokinėti šokdyne, peršokti nuo vienos kojos ant kitos, suptis ir pan.</p> <p>Geba laiku sustoti, pakeisti kryptį.</p>
Uoslės pojūtis atveria vaikų santykį su kvapiosiomis medžiagomis.	<p>Mokosi diferencijuoti kuo daugiau ir kuo subtilesnių kvapų.</p> <p>Geba išgyventi daug pozityvų, simpatinių išpūdžių: gėlių kvapai, džiovintos vaistažolės, šieno kvapas, keposios duonos aromatas, maisto produktų kvapai ir t.t.</p> <p>Mokosi atskirti natūralius ir cheminius aromatus.</p> <p>Geba pajusti kiekvienos Metų Rato šventės kvapą: Velykos –</p>

	<p>mielinis pyragas, Kalėdos – mandarinų kvapas, Užgavėnės – mieliniai blynai ir t.t.</p> <p>Iš kvapo atpažįsta ir pavadina „Miego maišelius“.</p> <p>Geba pagal kvapą atpažinti rankų darbams naudojamas natūralias medžiagas: vašką, vilną, šiaudus, molį.</p> <p>Sugeba apibūdinti kaimo ir miesto kvapų įvairovę, ją palyginti.</p> <p>Geba pajusti simpatinius įspūdžius, kuriuos sukelia kvepėjimas: mamos plaukai, močiutės kepamas pyragas, augintinis ir pan.</p>
Skonio pojūtis padeda vaikams pajusti ne tik fizinį skonio pojūtį burnoje, bet ir estetinį jausmą.	<p>Geba diferencijuoti gan subtilius maisto skonio niuansus, pajusti sudėtingas skonio kompozicijas.</p> <p>Geba paragauti ir nusakyti, kas saldus, rūgštus, sūrus, kartus.</p> <p>Mokosi rinktis maisto produktus, kurie paruošti išryškinant natūralų jų skonį.</p> <p>Ugdo estetinį skonį kuriant savo artimiausią aplinką: savo kambarį, grupę, žaidimo vietą.</p>
Regos pojūtis leidžia išgyventi šviesą ir spalvas.	<p>Geba išgyventi spalvų judėjimą, susilietimą, naujų spalvų atsiradimą liejant akvarelę, piešiant vaško kreidelėmis, pastele.</p> <p>Geba puoselėti savo spalvinį – vaizdinį mąstymą.</p> <p>Gamtoje sugeba surasti natūralius spalvinius niuansus, dermes.</p> <p>Mokosi harmoningai derinti spalvas patalpoje, interjere, savo žaidimo vietoje, tamsiu paros metu apšviesti jas natūralia šviesa – žvakute, žibintu.</p> <p>Žaidžia žaidimus, kurie leidžia išgyventi šviesos ir tamsos kaitą. „Diena – naktis“, „Pelėda ir zuikiai“, „Akla višta“ ir t.t.</p> <p>Geba diferencijuoti kuo didesnę garsų diapazoną.</p> <p>Mokosi išgirsti kuo daugiau žmogiško balso niuansų.</p>
Šilumos ir šalčio pajautimas siejamas tiek su fizine šiluma ar šalčiu, tiek su dvasine šiluma ar šalčiu.	<p>Mėgsta būti aplinkoje, kur skamba daug gyvos muzikos: dainavimo, muzikos instrumentų.</p> <p>Geba sukurti ir mėgautis tylos akimirkomis.</p> <p>Geba bendrauti su suaugusiais ir grupės draugais.</p> <p>Geba pajusti savo individualią išraišką.</p>
Žodžio pojūtis leidžia patirti žodžio formą ir išorinį pavidalą.	<p>Mokosi eksperimentuoti, žaisti su kalba, išgyventi kalbos ritmą, kurti kalbos kalambūrus.</p> <p>Geba kalbėti šiltu, nuoširdžiu tonu, kur darni gestų ir kūno kalba.</p> <p>Kalba mokosi išreikšti savo vidinius išgyvenimus, pasakoja patirtus įspūdžius, patiria saviraiškos jausmą.</p> <p>Klausydami pasakų turtina savo žodyną, taisyklingą tartį.</p> <p>Geba turinį sutapatinti su jo išraiška.</p> <p>Geba atskirti tiesą ir neteisingumą, kompleksiskai suvokti gyvybinius procesus, darną ir nedarną gamtoje.</p>
Minčių pojūtis leidžia suvokti mintis.	<p>Mokosi tiesos ir teisingumo sprendžiant kilusius konfliktus, ieškant vienokių ar kitokių sprendimų.</p> <p>Geba diferencijuoti, skirstyti: įvairių gamtinių medžiagų rūšiavimas pagal tam tikrą ypatybę (tvarkantis).</p> <p>Geba patirti prasmines sąsajas aplinkoje.</p> <p>Geba rodyti iniciatyvą.</p>
„Aš“ pojūtis leidžia suvokti esmę, tiesiogiai pajusti kitą žmogų, įžvelgti jo „Aš“.	<p>Geba išgyventi mylimų žmonių rūpestį ir jų prisilietimą.</p> <p>Geba pastebėti suaugusiųjų tarpusavio meilę ir jų meilę vaikui.</p> <p>Mokosi socialiai bendrauti ir patirti socialinių procesų įvairovę: mokosi aukštos kultūros susitikimų su draugais, švenčių metu, kasdieninėje veikloje.</p>

<p>Geba žavėtis pasaulio paslaptinumu, mokosi klausti.</p>	<p>Geba išgyventi realią būtį.</p> <p>Mokosi suvokti sąvoką: tėviškė, istorinius įvykius, tradicijas, papročius, folklorą, tėvynės geografiją; domisi apie Žemės gyventojus.</p> <p>Vertina savo tautos etninį paveldą: dainuoja liaudies dainas, mėgdžioja žemdirbystės, piemenavimo papročius, klausosi kitų tautų pasakų, padavimų ir t.t.</p> <p>Geba perimti tautinės kultūros vertybes pasaulinės kultūros kontekste.</p> <p>Geba puoselėti kultūros vertybes.</p> <p>Mokosi pažinti kitų tautų papročius, klausosi kitų tautų pasakų, dainuoja jų dainas, žaidžia žaidimus, ratelius.</p> <p>Geba suvokti žmogaus ir gamtos sąveiką, ekologijos sampratą.</p> <p>Geba pamatyti gamtos grožį, harmoningumą, aplinkinio pasaulio vientisumą, moka surasti emocinį pasitenkinimą.</p> <p>Geba dirbti gamtoje ir rūpintis gamtos apsauga: sodina medelius, gėles ir juos prižiūri.</p> <p>Dalyvauja ir patys rengia ekologinius projektus, akcijas.</p> <p>Domisi augalų ir gyvūnų pasauliais, myli juos.</p> <p>Aiškinasi pasaulio sąrangą žygių į gamtą ir pasivaikščiojimų metu per jutimus.</p> <p>Geba mėgdžioti aplinkoje vykstančius reiškinius, darbus, gyvūnus, paukščius.</p> <p>Renka įvairią gamtinę medžiagą: šiaudus, akmenis, vyteles, medžių žievę, šakas ir t.t., kurią naudoja savo žaidimuose, rankų darbams, kūrybiniame procese.</p> <p>Žiūri albumus su nuotraukomis iš įvairiausių pasaulio kampelių, patys fotografuoja, kuria autorinius ir grupės nuotraukų albumus apie gamtą.</p> <p>Geba skirtingai priimti ir perduoti informaciją: orientuojasi į materiją ar energiją, erdvę ar laiką.</p>
<p>Komunikavimo kompetencija:</p>	
<p>Esminiai gebėjimai</p>	<p>Vaiko veiksenos</p>
<p>Geba suprasti, jog sielos žmogiškumas pasireiškia kalbos intonacija, melodingumu, švelnumu.</p>	<p>Geba suprasti, jog kiekvienas turime individualią žodžių, gestų ir formų raišką.</p> <p>Geba atskirti su juo bendraujančių suaugusiųjų, draugų balso moduliaciją, reaguoja į balso pakitimus, intonacijas.</p> <p>Geba suprasti kalbos turinį, susijusį su savo patirtimi, pvz. vyko praeityje, bus ateityje, geba žodžiais nusakyti savo veiksmus, ketinimus.</p> <p>Gebėjimas sieti mintis su asmenybe. Kuo mintys svarbios žmogui?</p> <p>Mokosi eksperimentuoti, žaisti su kalba, išgyventi kalbos ritmą, kurti kalbos kalambūrus.</p> <p>Geba kalbėti šiltu, nuoširdžiu tonu, kur darni gestų ir kūno kalba.</p> <p>Kalba mokosi išreikšti savo vidinius išgyvenimus, pasakoja patirtus įspūdžius, patiria saviraiškos jausmą.</p> <p>Klausydamiesi pasakų, istorijų, eilėraščių turtina savo žodyną, taisyklingą tartį.</p> <p>Geba turinį sutapatinti su jo išraiška.</p>

	<p>Geba reikšti mintis skirtingais žodžiais. Žaidžia žaidimus su daugiareikšmiais žodžiais, pavyzdžiui, kasa, akis ir pan. Mokosi suvokti, kad minčių prasmė gali būti nepriklausoma nuo žodžių. Geba tvirtai diskutuoti, aiškiai reikšti ir ginti priešingą nuomonę. Yra pasirengęs artimam kontaktui, geba kartu žaisti, kalbėtis. Geba šalia tiesioginės jutiminės patirties suvokimo suvokti ir pavadinimus.</p>
<p>Geba kūrybiškai išgyventi aplinką bei suvokti garsais ir žodžiais išreikštą minčių turinį.</p>	<p>Geba aplinkos daiktus ir reiškinius išgyventi taip, tarsi jie būtų gyvi – įsmeninti: kaladėlė bilda, lazdelė skamba, durys girgžda, vanduo kriauklėje kliuksi ir išteka ir pan. Mokosi kaupti kalbos patirtį ką nors bandydami, klysdami, kartodami ir mėgdžiodami bei susitapatindami su nuolat šalia esančiais žmonėmis, jų kalbos „stiliumi“. Geba pakartoti išgirstas frazes. Kalbėdami geba bendrauti ir pažinti pasaulį. Supranta pasakojimus apie įvykius, kuriuose pats dalyvavo. Atpažįsta save fotografijose. Geba vaizdus sieti su žodžiais: vaidina stalo lėlių spektaklius, marionėčių spektaklius ir dramas, flanelės teatrą pagal savo paties arba kitų sekamas pasakas, istorijas. Geba rodyti ir pavadinti savo kūno dalis, drabužius, žaislus, gyvūnus, augalus, tai, kas jį supa artimiausioje aplinkoje. Geba pavadinti artimuosius: mama, tėtė, senelis, brolis, sesuo, dėdė, teta, sakyti jų vardus. Pavadinti veiksmus, kuriuos jie atlieka: sėdi, skaito, vairuoja ir pan. Geba pamėgdžioti paukščių, gyvūnų balsus, savaip juos ištartį. Geba vartoti žodžius, reiškiančius sakinį, papildo juos gestais, mimika, inscenizuoti paprastus nutikimus. Domisi paveikslėliais, supranta jų turinį, moka papasakoti draugams. Žaisdamas žodžiais geba nusakyti savo veiksmus. Geba padeklamuoti eilėraščių, moka dainelių, lopšinių, pasakų, istorijų, skaičiuočių, pirštukų žaidimų. Geba žaisti rimuotais žodžiais, mėgsta pokštus, minkles, mįsles, galvosūkius. Geba domėtis vaikiškomis knygelėmis, enciklopedijomis, klausytis sekamų pasakų, istorijų. Kuria savo gamybos „knygeles“ – jas iliustruoja, vėliau jas „skaito“ savo draugams. Žaidžia siužetinius – vaidmeninius žaidimus: „Mokykla“, „Biblioteka“ ir t.t. Geba grupuoti ir apibendrintai pavadinti vaizduojamus daiktus, juos apibūdinti pagal ryškiausias požymius. Sugeba vartoti laiko ir erdvės sąvokas: vakar – šiandien, viršuje – apačioje ir pan. žaidžiant Rato žaidimus, tvarkantis ir t.t. Geba palyginti daiktus, naudodamas elementarias sąvokas: ilgesnis, trumpesnis, didesnis, mažesnis ir t.t. Geba mylėti knygą kaip pažinimo šaltinį (ugdytojas skaito</p>

	<p>visiems kartu sėdint ant grindų ir žiūrint į atverstą knygą, rodo ir kalbasi apie ką skaityta, kalbasi kaip su sau lygiu pašnekovu).</p> <p>Mokosi keverzoti. Nekontroliojama keverzonė svarbi vaiko rašymui.</p> <p>Geba domėtis nežinomų žodžių reikšmėmis, nežinomų žodžių prasmę sieti su patirtimi.</p>
Mokosi kalbos nuovokos ir estetiškos kalbos nuostatos.	<p>Geba įvertinti malonią garsinę aplinką: švelni, rami, emociinga suaugusiųjų kalba, negarsi darni gyva muzika, smagios, džiuginančios ar raminančios dainelės, netriukšmingi buitės darbų ar gamtos garsai.</p> <p>Geba būti jautrūs garsų ir žodžių prasmei, jų sandarai.</p> <p>Stengiasi kalbėti aiškiai, taisyklingai, vaizdingai, raiškiai, nemonotoniškai.</p> <p>Geba puoselėti žemaitišką tarmę. Domisi kitomis tarmėmis: dzūkų, aukštaičių, suvalkų.</p> <p>Mokosi įvertinti kūrinio meninę estetinę vertę: pastebi jo emociingumą, susiliejamą su išmonės pasauliu.</p> <p>Geba išvelgti vertybinį grožinės literatūros aspektą, t. y. padeda susivokti, kas gražu, kas svarbu, kas gera.</p>
Meninė kompetencija:	
Esminiai gebėjimai	Vaiko veiksenos
Geba patirtus įspūdžius perteikti spalvomis ir įvairiomis modeliavimo formomis.	<p>Piešdamas vaikas leidžia skleistis norui palikti savo pėdsaką, patvirtina savo egzistavimą, patraukia į save draugų dėmesį, pelydamas meilę, rūpestį.</p> <p>Geba išreikšti save vaizdu per paveikslą, individualia simbolių sistema, taip perduodamas reikšmingą informaciją apie save, savo santykį su objektais, vaizdais: savo vystymosi ypatumais, emociine būkle, savo šeima, baimėmis, ligomis ir pan.</p> <p>Dailės darbeliuose geba atskleisti savo gyvenimo patirtį, individualias ypatybes.</p> <p>Geba manipuliuoti dailės priemonėmis ir medžiagomis.</p> <p>Geba iš trijų pagrindinių spalvų išgauti viso pasaulio spalvas (kitos spalvos atsiranda piešimo procese, jau ant lapo).</p> <p>„Priima spalvą“ – turi sielos jėgą, kuri jaučia spalvas jų skirtingoje kokybėje ir poveikyje: vienas spalvas jaučia kaip gėrį, kitos jiems teikia nesmagumo jausmą.</p> <p>Liedami akvarelę, žaidžia spalvomis ir išgyvena jas, nebandydami vaizduoti išorinio pasaulio. Pagrindinė tema – spalvos kalbasi. Išgyvena spalvų žaismą ir jaučia poreikį pasidalinti šiais spalvų išgyvenimais su kitais.</p> <p>Klausosi spalvų istorijų: „Mėlynbarzdis ir Geltonplaukis karaliai“, „Juodasis karaliaus apsiaustas“, „Vaivorykštė“ ir t.t.</p> <p>Spalvinėse nuotaikose atspindi metų ritmą.</p> <p>Mokosi pajauti spalvos perspektyvą.</p> <p>Žaidžia pirštų žaidimus, kurie skatina piešti, supažindina su dailės priemonėmis: „Teptukų šalis“, „Šlapia karalystė“ ir t.t.</p> <p>Lavina jautrumą spalvoms, formos harmonijai, geba tai išgyventi.</p> <p>Naudoja tris piešimo būdus; ritminį piešimą, piešimą auginant, išgyvenant augalo metamorfozę ir laisvą piešimą.</p> <p>Piešia įvairias formas, neakcentuojant kontūro, kur spalvų</p>

	<p>susitikimas ir yra formos atsiradimas.</p> <p>Geba išlaisvinti savo intuiciją, savitai išreikšti norus, fantaziją.</p> <p>Geba jutimais ir jausmais suvokti ne tik spalvą, formą, garsą, judesį, bet ir bendrą atmosferą, stilių.</p> <p>Geba išraišką daile patirti girdint, regint, liečiant ir kitomis juslėmis, pajusti dailės kūrinio juslinės formos ypatumus.</p> <p>Geba atskleisti savo įgimus sugebėjimus, polinkius: vieni vaikai noriau piešia vaško kreidelėmis, spalvota kreida, kiti lieja akvarelę, vyresnieji – tapo guašu, aplikuoja.</p> <p>Geba laikytis pagrindinio modeliavimo principo – pradėti nuo visumos.</p> <p>Iš vaško ir molio lipdo butyje naudojamus daiktus ir siužetines kompozicijas, augalinės kilmės formas, gyvūnus, paukščius, būdingus švenčių elementus.</p> <p>Mokosi išnaudoti galimybę gyventi fantazijų pasaulyje.</p> <p>Dirbant dailės darbelius mokosi koordinuoti regėjimą ir motoriką, kai akys seka rankos judesius.</p> <p>Geba susitapatinti su meno kūrinysje įkūnyta menininko būseną, pagauti menininko sukurto vaizdo esmę, pajusti jį kaip visumą: lankosi dailės darbų parodose, galerijose, varto reprodukcijų albumus.</p> <p>Geba emocionaliai atliepti menininko saviraiškai – jo nuotaikoms, emociniam santykiui su aplinka, su tuo, kas išreiškiama.</p> <p>Mokosi pagrindinių kompozicijos sudarymo principų.</p> <p>Supranta kuriamojo darbo paskirtį, jo reikšmę kasdieniniam žmogaus gyvenimui ir visuomenei, civilizacijos raidai.</p> <p>Susipažįsta su įvairiomis darbo medžiagomis, mokosi laipsniškai sunkėjančių įvairių medžiagų rankinio apdorojimo būdų, įgyja tikslų darbo įgūdžių, kad galėtų savarankiškai realizuoti kūrybinę mintį.</p>
<p>Euritmijoje geba išgyventi judesio meną, fizinį – dvasinį reiškinių, kuris žadina vaikuose slypinčias vidines galias, veikia harmonizuojančiai.</p>	<p>Geba plastiškai, harmoningai judėti erdvėje per judesį išgyventi pasaulio įvairovę.</p> <p>Mokosi išraiškingo, plastiško judesio meno.</p> <p>Geba atskleisti judesio ryšį su muzika ir kalbos skambesiu.</p> <p>Mokosi garsinės euritmijos: judesiu reiškia eilėraščius, spalvas, balsius, priebalsius.</p> <p>Mokosi toninės euritmijos: judesiu reiškia muzikinius garsus (gamas, intervalus, garsų aukštį).</p> <p>Žaidžia judesį, muziką, deklamavimą koordinuojančias žaidimo formas: judėjimas tiesiomis, kreivomis ir banguojančiomis linijomis; reiškia judesiu pasakas, dominuoja poliariški pratimai, atliekami vikrumo ir susikaupimo pratimai, totalinės euritmijos pratimai su sekundės intervalais, mimika.</p>
<p>Gebėjimas suprasti, jog muzika – jausmų simbolis, kuris reprezentuoja dvasinį žmogaus pasaulį.</p>	<p>Geba turinti savo dvasinį pasaulį muzikine patirtimi.</p> <p>Geba atlikti prasmingus judesius, nes jie lavina ritmą.</p> <p>Judesiais pabrėžia kūrinio charakterį, veikėjų veiksmus.</p> <p>Vokaliniiais pratimais plečia balso diapazoną, lavina artikuliaciją, dikciją, kvėpavimą.</p> <p>Dainuoja liaudies dainas, lopšines, apdainuoja gyvūniją, žaidžia žaidimus, raliavimus, ūkavimus, mėgdžioja gamtos garsus, kurie linksmina garsų sąskambiu, judesiais: ploja, joja ant</p>

	<p>kelių, trepsi, kutenasi ir t.t. Mokosi pajusti liaudies dainų grožį, jų savitumą, geba jas imituoti, vaidinti, dainuoti, pritariant gyviems muzikos instrumentams (fleitai, kanklytėms ir t.t.), bei instrumentais iš gamtinės medžiagos. Mokosi teisingų kvėpavimo įgūdžių. Dainuoja įvairiuose dienos ritmo momentuose. Dainele kviečiami tvarkytis, plautis rankų, miegoti, valgyti, klausytis pasakos ir t.t. Mokosi išgyventi sakralinę šventės nuotaiką, kuri kuriama jos belaukiant, jai ruošiantis (šventės prasmė, tradicijos). Puoselėja lietuviškas tradicijas, folklorinę medžiagą, kur visi dalyviai – aktyvūs šventės veikėjai. Mokosi suvokti kūrinio turinį, jausmingai jį išgyventi, įsiminti kaip visumą: dainavimo, muzikos klausymo ir ritmingo tarpusavio judėjimo sąveika. Mokosi glostomojo masažo: „piešia pelėdos akinius“, „tiesia žirafos kaklą“, „dažosi lūpas“, „Šalikėlis“ ir pan.</p>
<p>Geba išraiškingai ir laisvai vaidinti, improvizuoti lėlių ir dramatinės vaidybos scenose.</p>	<p>Mokosi stalo lėlių teatro paslapčių: kuria transformantus, gamina stalo lėles, dekoracijas, mokosi tekstą, geba vaidinti drauge su kitais vaikais ir t.t. Kuria ir vaidina spektaklius su marionetėmis. Patys vaikai tampa įvairių istorijų veikėjais ir jas su džiaugsmu vaidina. Mokosi improvizuoti, naudoja kitų menų priemones kūrinio nuotaikai išreikšti (euritmija, žaidžia spalva, žodžiu, muzika ir kt.) Dalijasi įspūdžiais apie matytų vaidinimų sukeltą nuotaiką, reiškia emocinius asmeninius vertinimus. Lankosi profesionaliuose spektakliuose vaikams.</p>

V. UGDYMO(SI) PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

16. Pažangos ir pasiekimų vertinimas svarbus visiems ugdymo dalyviams – vaikams, pedagogams, tėvams. Tik įvertinę vaiko raidos pakopą, jo dabartinius pasiekimus, gebėjimus, žinodami jo poreikius, pomėgius, galime:

- 16.1. planuoti veiklą;
- 16.2. kurti aplinką;
- 16.3. pasirinkti tinkamiausias priemones, būdus ir metodus;
- 16.4. siekti pažangos.

17. Svarbiausi vaiko pažangos ir pasiekimų vertinimo nuostatai ir principai:

- 17.1. vertinimas grindžiamas šiuolaikine ugdymo ir ugdymosi samprata, amžiaus tarpsnių psichologiniais ypatumais, vaiko poreikiais individualiomis galiomis, gebėjimais;
- 17.2. vertinama individuali kiekvieno vaiko pažanga, jo dabartiniai pasiekimai lyginami su ankstesniais;
- 17.3. remiamasi įvairiais vertinimo šaltiniais;
- 17.4. atsižvelgiama į auginimo, ugdymo bei ugdymosi sąlygas šeimoje;
- 17.5. vertinant remiamasi gerai susiformavusiais gebėjimais ir siekiama ugdyti prasčiau susiformavusius gebėjimus.

18. Pedagogas pagal pasirinktą metodiką:

- 18.1. planuoja, atlieka vaiko pažangos bei pasiekimų vertinimą ugdymo procese;
- 18.2. apibendrina ir įvertina pasiekimus;

18.3. informuoja tėvus, lopšelio-darželio „Nykštukas“ vadovus apie vaiko ugdymosi pasiekimus, daromą pažangą;

18.4. remdamasis vertinimo informacija, analizuoja, koreguoja ugdymo procesą, pasirenka veiksmingiausias ugdymo metodus, būdus, priemones, užduotis;

18.5. sistemingai vertindamas pažangą, bendradarbiauja su tėvais, įsivertina darbą.

19. Informacijos apie vaiką kaupimas. Vaiką pažinti padeda gauta iš tėvų informacija, specialus klausimynas, iš kurio atsakymų, turėtų paaiškėti, ar vaikas turi individualių įpročių, kaip jis augo ir vystėsi, kokia jo sveikata, charakteris, elgsena, kokios paramos jam reikia, kokie jo tėvų lūkesčiai.

20. Pagrindinis vaiko pasiekimų vertinimo metodas – stebėjimas. Nuolat stebint vaiką stengiamasi:

20.1. išsiaiškinti, ką jis labiausiai mėgsta veikti, kokius žaidimus žaidžia;

20.2. kas jam kelia baimę, kas nepatinka;

20.3. kokia jo nuotaika dažniausiai būna;

20.4. kaip jis bendrauja su bendraamžiais ir suaugusiais;

20.5. kokie jo pomėgiai, poreikiai, elgesio ypatumai;

20.6. kas būdinga jo raidai ir pasaulio pažinimo būdai.

21. Be klausimyno, vaiką pažinti padeda jo darbų analizė, jo mintys, frazės, taip pat glausti jo pomėgių aprašymai, specialistų pastabos ir komentarai, fotonuotraukos, atspindinčios vaiko nuotaiką ar jam būdingą veiklą, pomėgi.

22. Išanalizavus sukaupią informaciją ir vadovaujantis amžiaus tarpsnio psichinio vystymosi ypatumais, randa pagal „Esamo išsivystymo lygio, ugdymo pažangos ir pasiekimų vertinimo lentelę“ nustatomas vaiko išsivystymas.

23. Medžiaga apie vaikų pasiekimus kaupiama „Vaiko dienoraštyje“, vaiko pasiekimų aplanke ir veiklos apraše.

VI. NAUDOTA LITERATŪRA

24. Gučas A. Vaikų darželio pedagogika. – Kaunas, 1994.

25. Grunelius E. M. Ankstyvosios vaikystės pedagogika. Valdorfo vaikų darželis. – Vilnius, 1999.

26. Juodaitytė A. Vaikystės fenomenas: socialinis – edukacinis fenomenas. – Šiauliai, 2003.

27. Monkevičienė O. Kompleksinis ugdymas ikimokyklinėje įstaigoje. Straipsnių rinkinys. – Kaunas, 1991.

28. Šteineris R. Vaiko ugdymas dvasios mokyklos požiūriu. – Vilnius, 1998.

29. Šteineris R. Žmogiškosios esybės vystymasis. – Vilnius, 2000.

30. Valdorfo pedagogika: UNESCO konferencijos medžiaga. – Štutgartas, 2002.
